

POSTANOWIENIE

Dnia 6 lipca 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Marek Siwek (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Antoni Bojańczyk

SSN Marek Motuk

w sprawie **E.T.** (poprzednio **S.**)

na posiedzeniu w Izbie Karnej w dniu 6 lipca 2022 r.

po rozpoznaniu wniosku Dyrektora Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko

Narodowi Polskiemu, Zastępcy Prokuratora Generalnego

o wznowienie postępowania zakończonego prawomocnym

postanowieniem Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 14 maja 1997 r., sygn. akt II AKz [...] utrzymującym w mocy

postanowienie Sądu Wojewódzkiego w S.

z dnia 18 marca 1997 r., sygn. akt II Ko [...] /UN

na podstawie 542 § 1 k.p.k. w zw. z art. 540 § 1 pkt 2 lit.a k.p.k. i art. 547 § 2 k.p.k.

p o s t a n o w i ł:

I. wznowić postępowanie o stwierdzenie nieważności wyroku karnego Sądu Powiatowego w S. z dnia 5 czerwca 1951 r., sygn. akt Kp (...)wydanego wobec E. T. (poprzednio S.);

II. uchylić postanowienie Sądu Apelacyjnego w [...] z dnia 14 maja 1997 r., sygn. akt II AKz [...] oraz utrzymane nim w mocy postanowienie Sądu Wojewódzkiego w S. z dnia 18 marca 1997 r., sygn. akt II Ko [...] /Un i przekazać sprawę do rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S.;

III. kosztami postępowania wznowieniowego obciążyć Skarb Państwa.

UZASADNIENIE

Sąd Wojewódzki w S. postanowieniem z 18 marca 1997 r., sygn. akt II Ko [...] /Un, w oparciu o przepisy ustawy z 23 lutego 1991 r. o uznaniu za nieważne orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego (dalej: ustawa lutowa), oddalił wniosek E. T. (dawniej S.) o stwierdzenie nieważności wydanego wobec niej orzeczenia Sądu Powiatowego w S. z 5 czerwca 1951 r., sygn. akt Kp [...], którym E. T. została uznana za winną popełnienia czynu wyczerpującego dyspozycję art. 160 k.k. z 1932 r, za który wymierzono jej karę 2 lat pozbawienia wolności, następnie darowaną wskutek amnestii.

Sąd Apelacyjny w [...], po rozpoznaniu zażalenia wniesionego przez E. T., postanowieniem z 14 maja 1997 r., sygn. akt II AKz [...], zaskarżone postanowienie Sądu I instancji utrzymał w mocy.

Z wnioskiem o wznowienie przedmiotowego postępowania wystąpił Dyrektor Głównej Komisji Ścigania Zbrodni przeciwko Narodowi Polskiemu, Zastępca Prokuratora Generalnego, powołując się na wystąpienie okoliczności o jakich mowa w treści art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k., gdyż jak argumentował, ujawniono nieznane uprzednio orzekającym Sądom dokumenty archiwalne potwierdzające, iż E. T. (poprzednio S.) prowadziła działalność niepodległościową, co rzuca nowe światło na ocenę przesłanek z art. 1 ustawy lutowej.

Wnioskodawca wniósł o wznowienie postępowania w niniejszej sprawie oraz uchylenie obu wskazanych wyżej postanowień i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu w S..

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek jest zasadny.

Na wstępie należy odnotować, że przepisy regulujące wznowienie postępowania, chociaż ściśle odnoszą się do postępowania rozstrzygającego o odpowiedzialności karnej, mają także zastosowanie do postępowania zakończonego prawomocnym postanowieniem oddalającym wniosek o stwierdzenie nieważności orzeczenia na podstawie ustawy lutowej (zob. np.

postanowienia SN: z 9 marca 1999 r., II KO 250/98, z 26 lutego 2003 r., II KO 38/02). Przepisy tej ustawy nie zawierają bowiem odrębnych regulacji odnośnie do wznowienia postępowań, w których rozstrzygnięto na podstawie zawartych w niej przepisów, zaś przedmiotem postępowań uregulowanych w tej ustawie jest ocena zapadłych wcześniej orzeczeń wydanych w sprawach karnych. Zauważyć także należy, że art. 3 ust. 4 ustawy lutowej nakazuje odpowiednie stosowanie przepisów Kodeksu postępowania karnego, jeśli przepisy tej ustawy nie stanowią inaczej. Nie ma więc formalnych przeszkód do wznowienia postępowania w przedmiocie stwierdzenia nieważności orzeczeń wydanych wobec osób represjonowanych za działalność na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego, o ile spełniona byłaby którakolwiek z podstaw stosowania rozważanego nadzwyczajnego środka zaskarżenia. Wobec tego, wznowienie na podstawie *propter nova*, o jakiej mowa w art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. w zw. z art. 2 ust. 1 i art. 3 ust. 4 ustawy lutowej, jest możliwe, jeśli po wydaniu orzeczenia ujawnią się nowe fakty lub dowody nieznane przedtem sądowi, a wskazujące na to, że czyn przypisany był jednak związany z działalnością na rzecz niepodległego bytu państwa polskiego, albo wyrok wydano z powodu takiej działalności, a zatem zachodzą podstawy do unieważnienia wyroku. Przyjmuje się, że nowe fakty i dowody w rozumieniu art. 540 § 1 pkt 2 lit. a k.p.k. mogą stanowić podstawę wznowienia, jeśli nie były uprzednio znane sądowi ani stronie, a nadto z prawdopodobieństwem graniczącym z pewnością wskazują na błąd sądowy w zakończonym postępowaniu. Inaczej mówiąc, muszą być tej rangi i wagi, aby po wznowieniu uprawdopodobnione w wysokim stopniu było wydanie zasadniczo odmiennego rozstrzygnięcia.

Powołana przesłanka wznowienia postępowania zachodzi w niniejszej sprawie.

W przedmiotowej sprawie dowodami o wskazanej wyżej randze i mocy bez wątpienia są opisane we wniosku o wznowienie dokumenty archiwalne związane z działaniami funkcjonariuszy resortu bezpieczeństwa publicznego w sprawie E. S., w tym przede wszystkim akta kontrolno-śledcze postępowania przeciwko E. S. (sygn. IPN BU [...]), przechowywane w Archiwum Instytutu Pamięci Narodowej. Akta te zawierają bowiem informacje o aresztowaniu E. S. 5 stycznia 1951 r., odpis aktu oskarżenia z 17 kwietnia 1951 r., w którym to E. S. zarzucono popełnienie

dwóch czynów z art. 18 § 1 dekretu z dnia 13 czerwca 1946 r. o przestępstwach szczególnie niebezpiecznych w okresie odbudowy państwa (Dz.U. 1946 Nr 30, poz. 192) oraz paserstwa w rozumieniu art. 160 k.k. z 1932 r., a także notatki urzędowe i zapisy wskazujące na prowadzenie działań operacyjnych przeciwko E. S. przez ówczesne władze komunistyczne. Odnalezione materiały archiwalne z akt o sygn. IPN BU [...]3 oraz ujawnione akta kontrolno-śledcze postępowania przeciwko m.in. Karolowi Sękowi, sygn. IPN BU [...]9 i IPN BU [...]8, niezaprzeczalnie wskazują na zaangażowanie E. T. w działania na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego.

Zawarte w tych dokumentach informacje – jak słusznie podniósł wnioskodawca – nie były znane uprzednio orzekającym w sprawie Sądom, a nadto mają niebagatelne znaczenie dla właściwej oceny przesłanek z art. 1 ustawy lutowej. Przypomnieć wszak należy, że zarówno Sąd Wojewódzki w S. jak i Sąd Apelacyjny w [...] w poddawanych weryfikacji postanowieniach, odmówiły uwzględnienia wniosku E. T. (poprzednio S.) o stwierdzenie nieważności wyroku Sądu Powiatowego w S. w sprawie Kp [...] na tej podstawie, że zgromadzony materiał dowodowy nie dawał wystarczających podstaw do stwierdzenia, że prowadziła ona działalność niepodległościową, a represje jakich doznała, w tym czyn jej przypisany tym wyrokiem, związany był z działalnością na rzecz niepodległego bytu Państwa Polskiego albo orzeczenie to wydano z powodu takiej działalności.

Nie przesądzając zarazem ostatecznych ustaleń i decyzji Sądu I instancji postępowanie należało wznowić, uchylając oba wydane wobec E. T. postanowienia. Sąd Okręgowy w S. rozpoznając ponownie sprawę oceni zebrany w sprawie materiał dowodowy, a także rozważy istnienie przesłanek z art. 1 ustawy lutowej z uwzględnieniem informacji ze wskazanych wyżej akt archiwalnych na temat działalności niepodległościowej E. T..

Z tych względów Sąd Najwyższy orzekł jak w pkt. I i II sentencji, zaś o kosztach postępowania wznowieniowego na podstawie art. 639 k.p.k. w zw. z art. 13 ustawy lutowej.

